

Steeds meer begint het thema orgaandonatie mij bezig te houden: het geschenk van (onder meer) een nieuw hart, een nieuwe lever, een nieuwe nier en nieuwe longen. Daarbij is het belangrijk het verschil te kennen tussen weefseldonatie en orgaandonatie, want voor orgaandonatie geldt dat organen levend moeten zijn, willen ze getransplanteerd kunnen worden. Dat geldt echter niet voor weefseldonatie, waarbij weefsels, zoals huid, hoornvliezen, botweefsel en hartkleppen van het lichaam van een gestorvene worden weggenomen. Dat kan tot vierentwintig uur na het overlijden van iemand, (als het lichaam tenminste na het overlijden wordt gekoeld). Organen moeten daarentegen genomen worden uit een lichaam dat op een bepaalde manier nog leeft d.w.z. waarvan het hart nog klopt, de ademhaling werkt en het bloed nog stroomt.

Als christen wil ik voor alle duidelijkheid ter inleiding een aantal zaken duidelijk vermelden.

- De eerste is dat ik geen arts ben en in het hierna volgende ga ik ook niet doen, alsof ik toch een beetje arts ben, hoewel ik als medisch geïnteresseerde lees wat artsen over orgaandonatie schrijven.
- De tweede is mijn ervaring als elektronicus met ziekenhuizen op het gebied van medisch elektronische apparatuur, in de jaren '80 als chef van een elektronische servicewerkplaats, die deel uitmaakte van een leverancier van medische instrumenten voor artsen, specialisten en ziekenhuizen. In de jaren '90 was ik werkzaam als QA/RA-Manager van een Amerikaans medisch productiebedrijf in Nederland. In deze functie was ik verantwoordelijk voor de kwaliteitsborging van de geproduceerde medische apparatuur en de bestaande wetgeving voor patiëntveiligheid en productaansprakelijkheid.
- De derde is mijn persoonlijke mening als christen, die zal ik verderop in deze studie vanuit de Bijbel proberen te verwoorden. Christenen en niet-christenen houden er een verschillende mens- en levensvisie op na en zullen om die reden ook verschillende argumenten hanteren in het komen tot een standpunt inzake orgaandonatie.

Ons beeld van de dood is dat iemand niet meer ademt, koud, stil en bewegingloos wordt. Bij een hersendode donor gaat de borstkas echter nog steeds op en neer door de lucht die de hart-longmachine erin blaast bij een normale huidskleur en temperatuur, terwijl het bloed nog stroomt.

- Beseffen mensen eigenlijk wel dat een donor niet dood is, maar LEEFT tijdens de uitname van diens organen?
- Kunnen mensen die hersendood zijn, pijn voelen? Artsen zullen deze vraag gewoonlijk ontkennend beantwoorden.
- Dat hersendoden pijn kunnen ervaren bij de extractie van de organen!

De Nederlandse Transplantatie Stichting (NTS) en het Ministerie van Gezondheid, Welzijn en Sport zeggen in hun verklaring dat het gaat om Postmortale donatie, d.w.z. van hersendode donoren. Maar bij zulke uitspraken moeten de nodige vraagtekens gezet worden.

Het Britisch Medical Journal waarschuwde al in 2011 dat wetten die mensen automatisch tot donor maken ervoor zorgen dat artsen de organen van uw man, vrouw, kind of andere geliefde wel degelijk zonder toestemming van de familie zullen wegnemen. Hoe betrouwbaar is de overheid om er de zeggenschap over uw lichaam aan over te geven? Op grond van feiten kom ik tot de conclusie dat de vraag die de overheid

ons stelt niet klopt. De vraag die de overheid ieder van ons voorlegt luidt immers: Ben je bereid om na je dood je organen af te staan voor een ziek iemand die hiermee verder kan leven? Zo gesteld, antwoorden velen van ons haast als vanzelfsprekend uit naastenliefde met 'ja' op die vraag. Eigenlijk zou de vraag zo moeten luiden: Ben je bereid je organen af te staan, ook als je zeker weet dat je nog leeft, maar wel hersendood bent verklaard, omdat je lichaam (lees hersens) niet meer reageert op bepaalde prikkels? Ben je bereid om je dan zonder anesthesie open te laten snijden, terwijl de kans groot is dat je alles voelt en je vóór de operatie wellicht nog bij had kunnen komen? De wijze waarop ik de vraag formuleer, is wel schokkend, maar maakt tegelijk de huidige realiteit op het gebied van orgaandonatie duidelijk.

Maar wat houdt 'hersendood' in?

Hersendood houdt in: 'het volledig en onherstelbaar verlies van de functies van de hersenen, inclusief de hersenstam en het verlengde merg'. De wijze waarop de hersendood wordt vastgesteld verschilt per land en is onderhevig aan wijzigingen van wetenschappelijke inzichten. De medische term 'hersendood' is een misleidende term: de hersenen zijn dood, het lichaam wordt kunstmatig beademd. Hierdoor blijven hart, longen, lever, alvleesklier, nieren en dunne darm geschikt voor transplantatie. Iemand die hersendood is, kan geen pijn meer voelen en heeft geen bewustzijn meer, want om pijn te voelen, moet nl. de hersenstam nog actief zijn; dat is het centrale doorgeefluik van alle prikkels. Alleen levende organen kunnen dus getransplanteerd worden en levende organen haal je uit levende mensen, want aan dode organen heeft de medische wereld niets. Zodra een orgaan sterft, treedt nl. zelfvergiftiging (auto-intoxinatie) op, waardoor het orgaan onbruikbaar wordt voor transplantatie. Iemand die hersendood wordt verklaard, is dus niet dood. Maar de hersenen bepalen toch alles in ons lichaam? Dus op het moment dat het brein onomkeerbaar beschadigd is, is iemand toch klinisch dood? Nee, dat klopt niet. De medische wereld en de overheid verstrekken ons onjuiste en onvolledige informatie. Er zijn twintig tekenen van leven, die hersendode mensen vertonen. Hun bloed stroomt nog door hun lichaam, omdat hun hart nog klopt, daarnaast is het bewustzijn nog aanwezig. Er zijn verhalen bekend van mensen die na maanden uit hun hersendode toestand zijn ontwaakt en dat 'hersendode' vrouwen zelfs kinderen voldragen hebben. Dit soort dingen gebeuren, omdat mensen niet dood zijn, als ze hersendood worden verklaard. Daarom zouden wij onze diagnose en heel ons gedachtepatroon over hersendood en het transplantatiesregister ter discussie moeten stellen. We worden misleid. Op de Amerikaanse website Organ Facts staan diverse verhalen van mensen die als hersendood werden beschouwd en op wie een uitneemoperatie uitgevoerd had moeten worden. De operatie ging niet door en zij kunnen het navertellen. ('Don't cut me open - don't hurt me! Let me wake up!')

While doctors hovered over her bed ...discussing organ donation, Christina Nochole could hear every word they said - and their conversation terrified her.

Op deze website van Organ Facts staan interviews met diverse artsen, die het uitnemen van organen uit hersendood verklaarde mensen om die reden afwijzen <http://www.organfacts.net/notdeath/>

Maar waar komt de term hersendood eigenlijk vandaan? Het is een term die ooit bedacht is in Amerika. In 1967 voerde Christiaan Barnard in het Groote Schuur Ziekenhuis in Kaapstad als eerste een geslaagde harttransplantatie uit. Natuurlijk wilden de hartchirurgen in Amerika daarna ook zulke operaties uitvoeren, maar waar moesten ze levende harten vandaan halen die voor zulke transplantaties nodig zijn? Ze konden geen harten uit dode lichamen gebruiken. Tot dan toe was het in Amerika verboden

om levende organen te transplanteren, dus waar moesten ze die levende harten dan wel vandaan halen? Toen ontstond het idee om de harten van patiënten te gebruiken die in een onomkeerbaar coma verkeerden en in leven werden gehouden door een hart/long machine. Maar van-zelfsprekend werden deze comateuze patiënten tot dan toe als levende mensen gezien. Maar in 1968 definieerde een Commissie van de Medical Harvard School de toestand van deze patiënten op een nieuwe manier: ze werden hersendood genoemd. Daardoor konden de organen van deze patiënten legaal worden gebruikt voor transplantatie: ze waren immers officieel dood verklaard. Om de diagnose hersendood (in het Engels 'Declare Brain Death' of DBD) te kunnen stellen ontwikkelde men in Amerika tussen 1968 en 1978 meer dan 30 verschillende sets van criteria. Elke nieuwe set was minder streng dan de vorige. Het is op grond van het voorafgaande wel duidelijk dat iemand die hersendood verklaard is, niet dood is. Het zijn diep comateuze patiënten die meestal in de stervensfase verkeren. De meesten van hen worden niet meer wakker, maar sterven uiteindelijk. Een hersendode is dus iemand die zeer ernstig ziek is en stervende genoemd kan worden, maar niet dood is. Leken (en dat zijn wij eigenlijk bijna allemaal) worden door de term hersendood misleid: we denken dat een hersendode ook werkelijk dood is, omdat de term dat nu eenmaal suggereert. Het wegnemen van organen bij een donor, terwijl zijn hart nog klopt, zou het misdrijf 'moord met voorbedachten rade' opleveren. Daarom heeft men het begrip 'hersendood' in het leven geroepen, ook wel 'The Invented Death' genoemd.

Welke tests worden er gebruikt om hersendood vast te stellen?

- Voordat artsen de tests uitvoeren, hebben ze al bekeken wat de oorzaak is van het hersenletsel. Als iemand onderkoeld is of net gereanimeerd of misschien medicijnen gebruikt die bewustzijnsverlies kunnen geven of de hersenactiviteit onderdrukken, mogen de onderzoeken helemaal niet gestart worden. Zo staat dat in het Hersendoodprotocol.
- Pas als aan alle eisen is voldaan, begint het eerste onderzoek. Daarbij dienen artsen pijn prikkels toe, zodat ze kunnen uitsluiten dat iemand nog bij bewustzijn is. Er wordt bijvoorbeeld met de hand druk uitgeoefend, net boven de oogkas.
- Als iemand daarop niet reageert - niet beweegt en geen geluid maakt, is de conclusie dat er geen bewustzijn meer is.

Daarna wordt de afwezigheid van hersenstamreflexen vastgesteld.

Dat gaat op verschillende manieren:

- o Met een lampje wordt in de pupillen geschenen: er is geen reflex, als de pupillen hierdoor niet kleiner worden;
- o De arts strijkt met een wattenstokje over het hoornvlies van het oog van de donor, terwijl hij het oog open houdt. Hij controleert of de donor knijpt of knippert met de ogen door een reflex. Gebeurt dit niet, dan is er geen reflex;
- o Het hoofd wordt snel van links naar rechts gedraaid: als de ogen met het hoofd meebewegen, is er geen reflex;
- o In de oren wordt ijswater gespoten: als de ogen niet gaan bewegen is er geen reflex;
- o De hoestreflex wordt getest door het beademingsbuisje in de keelopening te bewegen of de luchtpijp uit te zuigen.

Als de patiënt op geen enkele prikkel reageert, onderzoeken de artsen de hersenactiviteit of de doorbloeding met meet- en beeldapparatuur. Dat kan met Electro-encefalografie (EEG). **IN NEDERLAND NIET LANGER**

VERPLICHT. Of met een Transcranieel Doppleronderzoek (TCD) of CT angiografie van de hersenvaten (CTA) voor de doorbloeding. Eén van deze 3 onderzoeken volstaat. Als ook deze testen op hersendood wijzen, is vastgesteld dat de patiënt nooit meer kan ontwaken en dat de hersenen

geen enkele functie meer hebben of activiteit vertonen. Dan volgt de laatste verplichte test, de Apneutest.

Volgens de Braziliaanse neuroloog Cicero Coimbra is 'hersendood' een monstrum, omdat hersendood helemaal niet ,,dood'' maar een levensbedreigende neurologische situatie is. In principe is de diagnose hersendood omkeerbaar en vaak te voorkomen, wanneer een gerichte behandeling wordt gegeven. In plaats van een behandeling die de ademhalingsfunctie kan herstellen en zelfs een normaal leven weer mogelijk kan maken, worden de hersenen van deze patiënten verder beschadigd. Hersendoden worden nl. onderworpen aan de zogeheten 'Apneutest'. Voordat men de diagnose hersendood mag stellen, wordt nl. een Apneutest gedaan. Dit is een medisch onderzoek om te kijken of een beademde patiënt nog spontane ademhalingsactiviteit vertoont. Het is de laatste 'klinische' test van het Protocol de 'Hersendoodcriteria' met betrekking tot de donorprocedure. Een beademingsapparaat is een apparaat dat een patiënt die niet of slecht zelfstandig kan ademen, kunstmatig van een mengsel van lucht en zuurstof voorziet en de door het lichaam geproduceerde koolstofdioxide afvoert. Dit 'life support'-apparaat kan een aanvulling zijn op de situatie van de patiënt. Daarom is het absurd om voor een apneutest de beademing uit te zetten, wetend hoe belangrijk deze kan zijn in de tijd die het lichaam nodig heeft om te herstellen. Maar de zeer kwetsbare comapatiënten worden beschouwd als potentiële orgaandonoren. Ze worden niet gezien als mensen die een maximale intensieve behandeling nodig hebben. Het uitvoeren van een apneutest kan leiden tot onherstelbare hersenbeschadiging en hartstilstand. Toch is volgens het protocol de bedoeling dat de patiënt 10 minuten wordt losgekoppeld van de beademing. Deze apneutest is soms dodelijk. Je kunt dus zeggen dat artsen die besluiten om een apneutest in te zetten, actief de lichamelijke conditie van de patiënt verslechteren. Het doel van de apneutest is echter om de bloedconcentratie van kooldioxide te verhogen. Die concentratie wordt niet beïnvloed door verhoging van de zuurstoftoevoer, maar deze situatie kan daarentegen juist onherstelbare uitval van de bloedtoevoer naar de hersenen veroorzaken. Helemaal kwalijk en van een geheel andere orde is dat de naaste familie geen voorlichting wordt gegeven over de gevolgen van deze test. Het gebeurt bovendien vaak dat men verzuimt de familie om toestemming te vragen voor het uitvoeren van de apneutest. Veel artsen geloven oprecht dat de apneutest niet schadelijk kan zijn, wanneer voorafgaand aan de test de zuurstofconcentratie wordt verhoogd in de beademingsapparatuur.

De apneutest wordt door veel medici bekritiseerd, omdat hij in hun ogen het sterven van de patiënt bevordert.

Geef dus aan de medische staf bewust de opdracht: Doe geen Apneutest!

Apneu, afkomstig van het Griekse a-pneu, betekent 'nietademhalend'. De stoornis, waarbij iemand moeite heeft om tijdens de slaap te ademen (soms stopt met ademen) noemen we slaapapneu. Mensen die niet uit zichzelf kunnen ademen worden aan een beademingsapparaat gelegd dat kunstmatig de ademhaling in stand houdt. Om te ontdekken of mensen die kunstmatig beademd worden nog zelfstandig kunnen ademen, is de 'Apneutest' ontwikkeld.

De diepte van een hersenbeschadiging, of coma, wordt bij patiënten bepaald op basis van de zogenoemde Glasgow Coma Schaal. De diepte van een coma kan volgens deze schaal variëren van 3 tot 15 punten. Patiënten met scores van 3 tot 8 zijn in een diep coma. Score 3 is het diepste niveau en is een van de vereisten voor de diagnose hersendood. Voor het vaststellen van hersendood is een EEG (Electro Encefalogram) niet vereist. Dat roept kritiek op. De hersenen zouden in een 'winterslaapstand' zijn. Als dit het geval zou zijn, zal het EEG

vlak zijn. In sommige landen wordt wel een EEG gemaakt; in Nederland is dat via het Hersenprotocol niet (langer) verplicht. Er werd in Nederland al eerder voor gepleit om het EEG te schrappen, omdat het te tijdrovend is. Als reden werd ondermeer naar voren gebracht dat het vaststellen van hersendood veel eenvoudiger kan.

De Nederlandse Transplantatie Stichting (NTS) en het Ministerie van Gezondheid, Welzijn en Sport zeggen dat het bij Heart Beating Donation gaat om postmortale donatie.

Artikel 14 van de Nederlandse Wet op orgaandonatie zegt:

1. "Indien het voornemen bestaat tot het verwijderen van een orgaan uit een beademend stoffelijk overschot, wordt de dood vastgesteld aan de hand van de volgens de laatste stand van de wetenschap geldende methoden en criteria voor het vaststellen v.d. hersendood."
2. "Onder hersendood wordt verstaan het volledig en onherstelbare verlies van de functies van de hersenen, inclusief de hersenstam en het verlengde merg. Vaststelling van de hersendood vindt slechts plaats in geval van een dodelijk hersenletsel waarvan de oorzaak bekend is en dat niet behandelbaar is."
(Postmortaal betekent na-de-dood)

Dit wetsartikel vormt de basis voor orgaandonatie en transplantatie. Het laat duidelijk zien dat een patiënt - een mens - in deze situatie is gereduceerd tot zijn hersenen. En dat ook nog slechts tot dat beperkte gebied van de hersenen dat kan worden gemeten, hoewel de wet dit volledig noemt. De methoden en criteria hiervoor kunnen m.b.v. de technologie veranderen. Hiermee verandert tevens het moment dat je wordt dood verklaard. Hoe logisch is die gedachtegang dat het doodsmoment afhankelijk is van de stand van de technologie? Hoe logisch is dat het sterven uit de wet op de orgaandonatie is weggeschreven en daarmee totaal wordt ontkend? Sterven bestaat niet meer. Je leeft of je bent dood, van de een op de andere seconde, daar is niets meer tussen...Hoe geloofwaardig is dit? Wetten worden bedacht door mensen die een bepaald doel voor ogen staat. Het zijn middelen om een doel te bereiken. 'Het gezegde het doel heiligt de middelen' komt hier in een vreemd daglicht te staan. Het middel dat hier gehanteerd wordt, is mensen dood verklaren die het niet zijn. Dan is het gerechtvaardigd te spreken van misleiding met heel dure consequenties. Die misleiding wil ons doen geloven dat levende organen uit een stoffelijk overschot, uit een lijk, kunnen worden gehaald

Hoe lang gaan we hier nog in mee?

In werkelijkheid gaat het hier dus om **Premortale Orgaandonatie** (een donatie vóór de definitieve dood) i.p.v. **Postmortale Orgaandonatie!**

Echter, geen enkele orgaandonor is dood! Met de organen van een dode donor kun je niets meer beginnen. Alleen levende organen zijn bruikbaar voor orgaantransplantatie en dat is ook logisch, want wat moet je met bijvoorbeeld een dood hart in je lichaam? Dat krijg je echt niet meer aan de praat. Organen voor transplantatiedoeleinden dienen levend te zijn en levende organen bevinden zich enkel en alleen in levende mensen. In werkelijkheid gaat het dus om **premortale donatie** (een donatie vóór de definitieve dood). De patiënt is in werkelijkheid nog 96% levend: normale huidskleur en temperatuur, hartslag, (kunstmatige) beademing, normale bloeddruk, urineproductie, wondgenezing etc. De nog met bloed doorstroomde organen zijn in veel betere conditie dan organen, die na hartdood verkregen worden. Nauwkeurig bezien verkeert de hersendode dus in het stervensproces: Zonder kunstmatige beademing zou het hart spoedig stilstaan en zou de mens spoedig dood zijn, maar hij is nog niet helemaal dood. Daarmee is hersendood niet gelijk aan de gehele

lichamelijke dood. Het is uitermate shockerend dat er diverse voorbeelden zijn van mensen die 'hersendood' verklaard waren en nadat zij later bijkwamen (hun familie had donatie geweigerd), bleken zij zich volledig bewust te zijn geweest van alles wat bij hun bed besproken was: nl. het uitnemen van organen, begrafenis en dergelijke. Zij hadden ook alles gevoeld (pijnprikkels en dergelijke), maar zij voelden zich machteloos omdat ze niet konden reageren. Zij hebben de 'hersendood' overleefd! (natuurlijk is het zo dat zeer ernstig beschadigde hersenen vaak niet herstellen).

Niet lang geleden werd een jonge man uit Oklahoma 'hersendood' verklaard, maar zijn nicht, een verpleegster, zag dat er respons was tijdens de 4 uren voorbereiding, die nodig was om zijn organen weg te nemen. De transplantatie is niet doorgegaan. Deze jonge man is het levende bewijs dat 'hersendood' niet echt dood is. Als zijn organen waren weggenomen, zou hij zijn vermoord. Hij vertelde dat hij hoorde en begreep wat de artsen van plan waren, maar dat hij als gevolg van zijn hersenletsel niet in staat was om te spreken. Hij kon niet schreeuwen 'STOP!' terwijl het ging om het oogsten van zijn eigen organen en dit is geen alleenstaand geval. Het is dan ook shockerend te lezen hoe van pijn vertrokken gezichten gesignaleerd zijn bij donoren, nadat de organen (vaak zonder of met onvolledige anesthesie) uitgenomen zijn. Bij hersendode patiënten gaat het soms om stervende patiënten of patiënten die met voldoende hersteltijd en behandeling over een drempel heen geholpen moeten worden (weliswaar een kleine, maar niet onbelangrijke groep).

De Limburgse zakenman Jan Kerkhoffs raakte in 1992 in coma. De artsen verklaarden hem hersendood en vroegen zijn vrouw toestemming om zijn organen weg te nemen; zijn vrouw weigerde. Toen de beademingsmachine werd uitgezet, werd hij wakker. Hij genas volledig en schreef later over zijn ervaringen in het boek „Droomvlucht in coma“ Jan Kerkhoffs vertelde later dat hij de pijnprikkels (en de apneust) heeft gevoeld, waarmee de artsen wilden vaststellen of hij hersendood was. Hij was echter niet in staat dat duidelijk te maken aan de artsen en dus was dat onderzoek voor hem een nachtmerrie. Zijn conclusie: een hersendode kan alles voelen en horen, maar is niet in staat te reageren!

Daarnaast is er de casus van Esmee Feenstra. Ook zij werd in 2005 hersendood verklaard. Hoewel CT-scans uitwezen dat er geen hersenschade was en geen oedeem. Op grond van de mondelinge informatie van de arts ging haar vader in februari 2005 akkoord met orgaan- en weefseldonatie. Zij droeg een donorcodocil en de artsen stonden op het punt om haar organen eruit te halen, maar haar 14 jarig zusje vertrouwde het niet en hield dat tegen en constateerde na indringend op haar te hebben ingesproken dat Esmee reageerde, er rolde een traan uit haar oog, tijdig voorafgaande aan de apneust, die ze mogelijk niet had overleefd. Ze kwam weer bij en na anderhalf jaar revalideren heeft ze inmiddels een universitaire studie afgerond. Wat was er voor schade ontstaan in haar hersenen als de apneust was uitgevoerd? De apneust wordt niet voor niets de achillespees van het hersendoodprotocol genoemd

Nu door het huidige kabinet onder leiding van (wij zouden haast zeggen: natuurlijk) D66(6) de nieuwe donorwet ook door de Tweede kamer aangenomen is en eveneens nu ook door de Eerste Kamer met een krappe meerderheid van 2 stemmen, 38 stemmen voor en 36 stemmen tegen, zegt dit al genoeg. Grondwettelijk is het natuurlijk zo dat een meerderheid voldoende is, maar bij zo'n belangrijk onderwerp als dit vind ik een meerderheid van twee stemmen te weinig.

Zo zal een donor die weet dat er sprake is van premortale orgaandonatie

zich niet meer als donor opgeven en bedenk u dan nog eens of u het automatisch orgaandonorschap wel zo'n goed idee vindt. Persoonlijk heb ik erg veel moeite met het besluit van de overheid dat vanaf 2020 iedere volwassene in principe orgaandonor is, tenzij de persoon zelf expliciet „nee“ zegt. De meeste mensen zijn principieel niet tegen orgaandonatie. Het grote 'maar' is of de overheid nu wel zo'n betrouwbare hoeder van uw en mijn lichaam, mijn leven is.

De vraag is nu, waarom zou een arts het ene leven expres afbreken om er een ander leven mee voort te zetten? Ik twijfel niet aan de integriteit van de arts en de verzorging die ze verlenen, maar de artsen in de Nederlandse transplantatiewereld zijn verdeeld in hokjes. De chirurg die de organen weghaalt bij de donor, is niet dezelfde chirurg die organen in een ander lichaam terugplaatst. Er is veel belang bij snel handelen en de druk om organen te transplanteren is hoog. Als je meteen met de behandeling begint, is de kans zeventig procent dat iemand die hersendood verklaard is, gered kan worden. Maar dat gebeurt niet, omdat het belang om organen te transplanteren te groot is.

Vergeet niet dat de donatie en transplantatie-industrie een miljardenindustrie is.

De waarheid van de behandeling en de dood van de donor.

Wanneer men organen wil wegnemen en de donor heeft nog hersenactiviteit, wordt een „niet-reanimeren verklaring“ gevraagd, zodat ze het kunstmatige beademingsapparaat kunnen uitschakelen. Als de donor 75 sec. geen pols meer heeft (maar het hart klopt nog wel), kunnen de organen en weefsels worden weggenomen - Dit heet in het Engels "Donation by Cardiac Death" (DCD). In Nederland gebruikt men de termen heartbeating donatie en non-heartbeating donatie. Heartbeating donatie wil zeggen dat een donor "hersendood" is met een intacte bloedcirculatie (de donor ligt aan een beademingsapparaat). De circulatie wordt pas stop gezet ná de donatieprocedure, d.w.z. de functie van de organen bij heartbeating donoren blijft dus intact. Wist u, dat de organen worden verwijderd terwijl de patiënt een verlamdend middel krijgt toegediend, maar geen verdoving of anesthesie. Het verlamdend middel wordt toegediend, omdat hersendode mensen op de operatietafel soms afwerende bewegingen maken als de artsen met de operatie (om de organen weg te nemen) willen beginnen. Dit wordt het Lazarussyndroom genoemd naar de man uit de Bijbel die door Jezus uit de dood werd opgewekt. De term duidt dus op iemand die wakker wordt uit de dood en terugkeert in het leven. Daarom gebeurt het regelmatig dat deze donoren op de operatietafel worden vastgebonden. Ook het Lazarussyndroom maakt duidelijk: hersendood is niet dood! Volgens de medici zouden dit allemaal reflexen van het zenuwstelsel zijn. Hoe kunnen we dat zo zeker weten? Hoe kan een lichaam dat op grond van de Wet op de Orgaandonatie als een "stoffelijk overschot" moet worden beschouwd en waarvan spierverslappers zijn toegediend, spasmen hebben? Hoe kan het adrenaline gehalte 20x zo hoog worden. Hoe kan de bloeddruk stijgen? Donoren die bij de operatie geen anesthesie krijgen, reageren op de eerste snede door de chirurg met zweten, bloeddrukverhoging en versnelling van de pols. (Bij een gewone operatie weet de anesthesist dan dat hij de narcose moet verhogen). Gezien de verhalen van hen bij wie de uitneemoperatie niet doorging, is er reden om de reflex-theorie te betwijfelen. Evenzo als de donor niet reageert op pijnprikkels, draagt dat bij aan de vaststelling dat hij hersendood is. Maar als hij op de ingrepen zoals snijden en doorzagen van het borstbeen reageert nadat hij hersendood is verklaard, worden ook die reacties als reflexen beschouwd die niets met pijnbeleving te maken zouden hebben!! Hier lijkt sprake van een inconsistentie. Omgekeerd: dat de donor niet reageert op pijnprikkels, wil niet automatisch zeggen dat hij of zij ze

niet voelt. De patiënt krijgt geen verdoving of anesthesie.

Het operatief weghalen van meerdere organen duurt gemiddeld drie tot vier uren, terwijl het hart klopt, en de bloeddruk en ademhaling normaal zijn, al is het met behulp van een machine. Nadat elk orgaan zorgvuldig is weggesneden, wordt uiteindelijk het kloppend hart stopgezet, juist voordat ook dat orgaan wordt verwijderd.

Zodra de diagnose DBD ('hersendood') of DCD (75 seconden geen pols meer, hart klopt nog, heartbeating) is gesteld en radeloze familieleden toestemming hebben gegeven (of de overheid, als er geen familieleden worden gevonden), ondergaat de 'orgaandonor' uren, soms dagen van afschuwelijke behandelingen om het lichaam als container van 'reserveonderdelen', te conserveren tot er een geschikte ontvanger is opgespoord.

Er steken steeds meer protesten van verpleegkundigen en anesthesisten de kop op, die reageren op de bewegingen van een verondersteld stoffelijk overschot ('lijk') tijdens de operatie. De bewegingen zijn soms zo hevig dat het onmogelijk is geworden om door te gaan. Als gevolg van hun persoonlijke ervaringen hebben vele professionals in de medische wereld hun naam uit het donorregister laten schrappen en hebben twijfels over hersendode donoren, of zij werkelijk dood zijn.

Wat zou er momenteel moeten veranderen binnen de Nederlandse medische wereld als het gaat om orgaandonatie?

- Het eerste dat zou moeten veranderen is dat de medische wereld juiste en volledige informatie moet verstrekken aan de overheid. De overheid heeft vervolgens de taak om deze informatie aan de bevolking door te spelen. Dat gebeurt nu niet en dat wringt het meest. De feiten over orgaandonatie moeten boven tafel komen. Over de interpretatie van deze feiten kan en mag men van mening verschillen.
- Er zou iets aan het huidige registratiesysteem moeten veranderen. Er moet een systeem komen, waarbij enkel persoonlijke toestemming voor orgaandonatie gegeven kan worden. Nu wordt aan de familie toestemming gevraagd als iemand niet geregistreerd staat in het donorregister, maar daar moet je hen op zo'n moment niet mee lastig vallen. Zeker omdat dit moment bijna altijd onverwacht komt, na bijvoorbeeld een ongeluk. Zij maken een groot drama mee, dus je kunt de familie die keuze niet opdringen.

De kritiek van medici en overige wetenschappers neemt toe

Uit de medische hoek komt steeds meer kritiek op het criterium hersendood (brain death (BD)), omdat de donor daarbij niet dood zou zijn. De vraag kan nu gesteld worden: Wat onderscheidt een hersendode van een dode, die wordt begraven of gecremeerd?

- De donor wordt beademd, zijn hart klopt, zijn bloed stroomt en de lichaamstemperatuur is meestal normaal. Uitscheiding gaat door.
- Er is dus geen sprake van een lijk; het kan niet worden begraven.
- 96% van het lichaam leeft nog.
- Een ongeborn kind kan in de baarmoeder van een hersendode vrouw doorgroeien en na drie maanden levend ter wereld komen. Toch spreekt de wet hier van een 'stoffelijk overschot', (art.14 van de wet). Er wordt wel betoogd dat beter zou kunnen worden gesproken van een 'levend-overschot'.
- Wanneer bij de voorbereiding van de donatie blijkt dat de vrouwelijke donor zwanger is, wordt zij alsnog 'niet-hersendood' maar 'comateus' verklaard, totdat de baby is geboren, want je kunt niet geboren worden uit iemand die drie maanden daarvoor is overleden.
- Donoren die bij de operatie geen anesthesie krijgen, reageren op de

eerste snede door de chirurg met zweten, bloeddrukverhoging en versnelling van de pols. (een verschijnsel dat bij een gewone operatie laat weten dat de anesthesist de narcose moet verhogen) Die verschijnselen duren tot na het splijten van het borstbeen.

- Het adrenalinegehalte kan stijgen tot 2000%
  - De donor maakt afwerende gebaren; de Lazarusreflex (daarom wordt hij of zij vastgebonden) **Brain Death But Not Death Yet**
  - De donor reageert op medicijnen, die worden toegediend
  - De donor kan tijdens de operatie koorts krijgen. Dat koorts kan ontstaan wijst er volgens de medici op dat de hypothalamus nog functioneert. Deze is een onderdeel van de hersenen, hij controleert het autonome zenuwstelsel en speelt een cruciale rol bij de organisatie van gedragingen die zorgen voor de overleving van het individu en de soort en speelt ook nog een cruciale rol bij de temperatuurregeling.
  - Wanneer de donor een hartstilstand krijgt, probeert men hem door uitwendige massage te 'reanimeren'.

Is ook hier sprake van een Déjà vu van de medici?

Tot in de jaren zeventig van de vorige eeuw was de algemene opvatting in de medische wereld dat pasgeboren baby's geen pijn voelen. Daarom werden pasgeboren baby's geopereerd zonder verdoving!! Uit een citaat in een artikel uit de Volkskrant van 1998 over pijnbeleving bij baby's:

'Pioniersonderzoek van de (...) in Amerika werkende kinderarts prof.dr.Kanwaljeet Anand legde halverwege de jaren tachtig een heel nieuw onderzoeksterrein bloot. En de resultaten daarvan roepen een gevoel van plaatsvervangende schaamte op over zoveel naïviteit van de medici.'

Zijn de medici nu wederom nafef?

Samenvatting en conclusies

1. Het begrip hersendood
  - Gaat er vanuit dat iemand dood is, terwijl 96% van het lichaam nog functioneert;
  - Is alleen in het leven geroepen om orgaandonatie mogelijk te maken;
  - Wordt ook in neurologische kringen gezien als 'iets kunstmatigs'.
2. Er is internationaal een stroom aan wetenschappelijke publicaties, waarin 'hersendood' als juist criterium voor het vaststellen van de dood in twijfel wordt getrokken of zelfs bestreden.
3. Bij orgaanextractie kunnen reacties van de donor overeenkomen met die van een patiënt die tijdens een operatie te weinig narcose ontvangt.
4. Er zijn veel beschreven ervaringen van patiënten die hersendood zijn geweest en daaraan herinneringen hebben.

Gelet op dit alles, zoals hiervoor beschreven, kan niet en zeker niet ten volle worden uitgesloten dat de orgaandonor voelt en/of begrijpt dat bij hem organen worden uitgenomen.

Sceptici van orgaandonatie noemen tevens de soms sterke afstotingsreacties van het immuunsysteem op het ingebrachte orgaan. Ieder heeft zijn eigen DNA dat altijd op ander DNA reageert met antistoffen.

De orgaandonatie wet dwingt tot nadenken

„Lichaam is geen staatseigendom“

Doordat de Eerste Kamer akkoord is gegaan met een minieme meerderheid van 2 stemmen, zijn we allemaal automatisch donor, tenzij we schriftelijk

aangeven dat niet te willen. In feite is er sprake van een 'omgekeerd codicil'. Omdat de weg van informatie en voorlichting niet bracht wat de overheid ervan hoopte, is zij nu een andere weg in geslagen, nl. die van dwang. In de Bijbel vinden we geen rechtstreeks antwoord op de vraag 'hoe te staan tegenover donatie van organen en weefsels'. Het bij leven een Nier schenken aan iemand met wie je een bijzondere band hebt, ligt toch anders dan doneren na je dood aan een onbekende. De Bijbel reikt ons geen pasklare antwoorden aan op de vraag of orgaan-en weefsel-donatie wel of niet geoorloofd is, hooguit antwoorden in afgeleide zin. Principiële tegenstanders vinden elkaar in artikel 11 van de grondwet over de integriteit van het lichaam, ook na het intreden van de dood. Zowel voor orthodoxe Joden en ten dele voor Christenen geldt dat het lichaam nadat de dood is vastgesteld, met rust gelaten dient te worden. Allen die in hun Here en Heiland gestorven zijn, worden opgewekt met een verheerlijkt lichaam, gelijkvormig aan het Zijne, volmaakt en zonder enig gebrek. Wie organen door donatie verloor, zal eenmaal weer compleet zijn.

Wat zegt de Bijbel ons?

Nu de vraag: wat is de opstelling van de christen t.a.v. orgaan-donatie? De weg van de minste weerstand is om zelf niets te kiezen en zo de nabestaanden eventueel te belasten met het beantwoorden van de ingrijpende donatievraag. Laten we onze verantwoordelijkheid verstaan om zelf een antwoord te formuleren. God wil ons wijsheid schenken in en niet zonder ons denken. Cruciaal in de hele discussie over orgaandonatie is de vaststelling, wanneer iemand echt overleden is. Dat medici het daarover niet volledig eens zijn, moet ons al argwanend en terughoudend maken. Bij coma, ook wel 'schijndood' genoemd, is nog wel sprake van elektrische activiteit in de hersenen. Het hart klopt normaal, de bloeddruk wordt door medicijnen geregeld, er wordt kunstmatige ademhaling toegepast en de hersenen oefenen nog wel enige functies uit. Indien de hersenen langer dan 4 tot 6 minuten zuurstof missen, treedt de klinische dood in. Daarna is sprake van de biologische dood. Van hersendood wordt gesproken, wanneer er sprake is van een volledig en onherstelbaar verlies van alle functies van de grote en kleine hersenen, inclusief de hersenstam en het verlengde merg. Een uitspraak van ds Velema: een hypothetische onthoofde, wiens lichaam verder kunstmatig intact gehouden wordt, is geen levend mens meer. Het hoofd is voor het leven essentieel en onmisbaar. Hier is dus sprake van een overledene en niet van een overlevende. Het lichaam zonder geest is dood, zegt Jacobus 2:26. Jezus beval bewust Zijn geest in de handen van Zijn Vader, en gaf de geest (Lucas 23:46). Maar nu de vraag of 'Hersendood' ook vanuit de Bijbel aanvaardbaar geacht kan worden als 'echt dood'. Wanneer ben je volgens de Bijbel dood? Een medicus zal de mens via de orgaandonatie bezien als een te repareren machine, maar een christen mag de mens zó niet zien. Een christen heeft een heel bijzonder mensbeeld. De mens is uniek hij heeft iets Goddelijks in zich. Gen.1:26a En God zeide: Laat ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis. Bij het nadenken en spreken over orgaandonatie, leven en dood, zullen wij dit in overeenstemming moeten doen met de wijze waarop God over Adam de mens denkt en spreekt. Wat zijn volgens de Bijbel de kenmerken van een 'levende mens'? Volgens de Bijbel is de mens een Drie-eenheid 'Geest, Ziel en Lichaam' Het woord 'ons' doet ons denken aan de verschillende personen van de Goddelijke drie-eenheid. God de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Geest, Ziel en Lichaam zijn dan ook geen losse onderdelen van de mens, zoals een computer bestaat uit losse componenten die aan elkaar zijn gekoppeld. Alles in de mens is op een uiteraars complexe manier met elkaar verweven. In Gen.2:7 lezen we dat de mens uit het stof der aarde geschapen werd,

waaruit zijn gestalte, zijn lichaam, geboetseerd werd. Hij werd een levend wezen, omdat GOD ZIJN EIGEN ADEM IN DE NEUS VAN DE MENS GEBLAZEN HEEFT. Uit deze twee scheppingsdaden is de mens tevoorschijn gekomen. Geest: Zowel in het Hebr. roeach als het Grieks pneuma betekenen allereerst: wind (lucht), adem. Toen het lichaam door Gods adem ingeblazen werd, ontstond de menselijke ziel... (Hebr. Néfèsh, Gr. psyché) het menselijk leven. Principieel kan worden gesteld, dat geest en ziel onafscheidelijk met elkaar verbonden zijn, ook in het sterven. Wij kunnen deze twee niet van elkaar scheiden. Alleen Gods Woord (Hebr.4:12) kan ziel en geest scheiden. Het Hebreeuwse woord voor ziel néfèsh, betekent niet alleen 'ziel', maar ook 'leven', 'levensgeest' en 'persoon', want de ziel is het leven. Als de ziel de mens verlaat, verlaat de levensgeest de mens en is hij geen 'persoon' meer. In het Hebreeuws zijn de woorden 'mens', 'ziel' en 'adem' heel belangrijk. Het wordt ook in Ps.104:29-30 weergegeven. 'Verbergt Gij (God) Uw aangezicht, zij worden verdelgd, neemt Gij hun adem weg, zij sterven en keren weder tot hun stof; zendt Gij Uw Geest uit, zij worden geschapen en Gij vernieuwt het gelaat van de aardbodem' Als God je adem wegneemt, treedt de dood in; dan sterf je en keer je weder tot stof; dan treedt dus de ontbinding van het lichaam in. Zo gezien de toestand van 'Hersendood', waarin geen ontbinding intreedt, Bijbels gezien, niet echt dood. Naar Bijbelse maatstaven ben je geen dode. In dit verband vinden wij in Lev.17:11-14 een zeer belangrijke tekst:

"Want de ziel van het vlees is in het bloed en Ik heb het u op het altaar gegeven om verzoening over uw zielen te doen, want het bloed bewerkt verzoening door middel van de ziel."
 "Want, wat de ziel van alle vlees betreft - het bloed is zijn ziel."

Het woord dat hier door 'ziel' vertaald wordt heeft ook de betekenis van 'leven'. De ziel is het leven en de ziel is in het bloed. We kunnen dus ook zeggen: het leven is in het bloed. Als je bloed dus door je aderen stroomt, ben je levend, dan is je ziel (leven) nog in je. Dan gaan we nu weer terug naar de medische term 'Hersendood'. Bij een hersendode klopt het hart en stroomt zijn bloed nog steeds door zijn aderen (lichaam). Ook al is de hersendode niet aanspreekbaar en reageert hij nergens op, zoals een bewustloze en een comapatiënt ook nergens op reageren, betekent het niet dat Bijbels gezien zijn ziel (leven) hem of haar verlaten heeft. Hij of zij 'leeft' nog steeds, moeten wij als gelovigen zeggen, ook al zeggen de artsen iets anders. Daarom richten wij ons kompas op het betrouwbare en onfeilbare en onwankelbare en onveranderlijke Woord van God, dat een betrouwbaar richtsnoer was voor het verleden, het heden en dat het ook in de toekomst zal zijn. Als wij nu al deze voorafgaande medische gegevens en de door ons vanuit de Bijbel, Gods Woord, aangereikte gegevens resumeren, komen we tot de navolgende conclusie:

1. De mens is een uniek wezen. Hij is geschapen naar het beeld en de gelijkenis van God. Daarom moeten wij ook naar God luisteren.
2. De ziel, het leven van de mens, is verbonden met de adem. Als hij of zij adem haalt, zelfs als het geschiedt door een hart/long beademingsapparaat, is hij levend.
3. De ziel en het leven van de mens zijn verbonden met het bloed. Als het bloed levend is, d.w.z, als het in zijn lichaam stroomt, is de mens levend.

De punten 2 en 3 kun je niet van elkaar scheiden. Het is niet óf het één

óf het andere. Het is zowel de ademhaling als ook het stromende bloed.
 Als de mens ademhaalt en tevens zijn hart klopt, dan is de mens
 'levend'.

M.a.w. het begrip 'Hersendood' is voor een gelovige christen beslist onaanvaardbaar als bewijs, dat de mens echt dood is. Volgens Bijbelse maatstaven is hij of zij niet dood, maar leeft. Dus wanneer organen uit een hersendode genomen worden, zodat hij sterft, noemen wij dit 'moord'. Waarschijnlijk schrikken wij hiervan. Maar schrikken we ook, als wij abortus en euthanasie moord noemen? 'Gij zult niet doden' is zowel van toepassing op abortus, op euthanasie als op ons handelen bij hersendoden.

Als ik persoonlijk door een ziekte, verkeersongeluk ooit hersendood zou zijn, mogen mijn organen dan uitgenomen worden, waardoor ik kom te overlijden?

NEEN. Zeer beslist niet.

Mijn kijk op het leven, zoals dat door de Bijbel gevormd is, verbiedt mij om zo mijn organen beschikbaar te stellen.

De eed van Hippocrates

- De Nederlandse artseneed - ook wel de eed van Hippocrates genoemd bevat enige zinsnede die interessant zijn in dit verband van orgaandonatie.
- o Ik zweer/beloof dat ik de geneeskunst zo goed als ik kan zal uitoefenen ten dienste van mijn medemens.
  - o Ik zal aan de patiënt geen schade doen. Ik luister en zal hem goed inlichten.
  - o Ik zal mij open en toetsbaar opstellen.

Als we mijn medemens en 'de patiënt' vervangen door een hersendode, wat leert deze eed ons dan? Een hersendode verklaarde mens is immers onze medemens en een patiënt. Is er naar zijn vragen geluisterd?

Geraadpleegde literatuur:

- Gods Woord, de Bijbel
- De slag om de hartslag; door Herbert Schrader
- Hersenen en bewustzijn; door Paul Chauchard
- Diverse websites
- Heet hangijzer Orgaandonatie; door Dr.med.Peter Beck
- Orgaandonatie-de Bijbel en ik; door ds. H.G. Koekoek

Zie ook: <http://www.annetwood.nl/brief-aan-de-ministerraad>

Het laten uitschrijven uit het Donorregister betekent automatisch dat u JA zegt en uw organen gebruikt mogen worden. Geen keuze maken is automatisch een JA. Indien familie geen keuze van u weet, heeft de praktijk bewezen dat er enorme druk wordt uitgeoefend op de familie om voor u met JA te beslissen.

Maak daarom altijd zelf uw keuze en zorg dat u geregistreerd staat en **vertel nu al aan al uw familieleden welke keuze u heeft gemaakt.**

JA of NEEN

<https://www.donorregister.nl/mijn-keuze-wijzigen>

<https://www.donorregister.nl/veelgestelde-vragen>

John Bakker

19-03-2018

Rev.03-04-2018

.. 14-05-2018